

ከምቲ ወለዲ ንዘይተወልደ ዕሸሎም ዝትምነዩሉ ነበረ ሰወእ ትኩእ ይሕደጎ ድማ ነታ ንናጸነታ ዝተሰለፈላ መጻኢት ሃገሩ ከይኮነት “ሓዳስ ኤርትራ” ክብል ዝሰየማ። ንሱ ምእንቲ ንሳ ክውንቲ ክትከውን ሂወቱ ተበጂዩላ። ስለኡዮውን እቲ ምእንታኡ ኩሉ ነገሩ ዝኸፈለ ህዝቢ ድሕሪ ናጽነት ራእን ሕድርን ትኩእ ኮነ ካልኣት ብጾቱን ህሉዋት ተካእትን ንምትግባር ን ሃገርና “ሓዳስ ኤርትራ” ክብል ዝጠመቓ። ወግዓዊት ልሳን ግዜያዊት መንግስትናውን “ሓዳስ ኤርትራ” ተሰመየት።

ድሕሪ ናጽነት ኩነታትን ጉዕዞን ሃገርና ዘይማዓሮ ሚ/ር ሃይለ፡ “ሓሳብና ንግበር!” ክብል ተማሕጸነ። ህዝቢ ኤርትራ ድማ ሓሳብ ክገብር ወትሩ ድሉውኳ እንተኾነ ክሳብ ግዜዝህቦ ኣገራዊ ድሕሪ ምጽናሕ ልክዕ ከም ወጋሕታ ብጭሩቕታ ጨራሩ።

ና፡ ብርቀት ሓዳስ ኤርትራውን ብምሁራትና ይብሰር ስለ ዘሎ እንሆ ካብ መድረኽ ድስክልና ናብ ተበግሶ ነቐሉ ክጸዋዕ ይስማዕ። ወዮም ከየድህዩ ክሕለዉ ዝጸንሑ ጸዋዕቲ ሙሁራትውን ዝተዓብሰ ኣፍ ክዛረብ ኣእምሮ ከምዝኸፈት ብምግንዛብ ጸባሕ ካብኣም ንዝጥለብ ዘበለ ቀረብ ተወፋይነቶም ካብሕጻኛ ይእውጁ እነዉ። እቶም ኣበሰርቲ ዳግማይ ብርቀት ሓዳስ ሃገርና ብዙሓትን ካብ ሙሉእ ህዝብንኳ እንተኾነ ብወገነይ ነዘም ኣብዚ ዝሓለፈ ቀረባ ቅንያት ምስ ኣሰና ቃለ-መሕትት ዝገበሩ ምሁራትና ከም ኣብነት እንተጠቐስኩዎም ኣለፋ ከምዘይመስል ብምእማን ጸሕፍተይ ናብኣም ከተቕንዕያ።

“ካብ ወሃብስ መዋሃቢ” ትብል ነይራ ወላዲት ዶ/ር ሃብተማሪያም። ብርግጽ ድማ ንወላዲታይ ኣዘኪርኒ። “እንታይ ኢዮቲ ዝዋሃብ?” ኢልናውን ኣይንድንገርን። ማለት ዘለዎስ ንዘይብሉ ዝፈቐዶ ስለዝህብ ማለታይ ኢዮ። እቲ ጥቕሲ ቀዳሞትና ለካ ነቶም ቁቁጻሮም ሓዘም ዝመጹ ወሃብቲ ምስቶም ተዋሃብቲ ዘራኽብ ባይታ ንዝፈጥሩ ቁምነገረኛታት ንምዕዛዝ ስለ ዝተባህለ ኣዚዩ ዓሚቕ ትርጉም ከምዘለዎ ርግጸኛዮ። ዝኾነ ኮይኑ ወለድናስ ክንደየናይ ከይህልዎን ከይህልዉን። እንተ ንሕናም ኣብ ዳግማይ ቃልሲ ናይዛ ንሞት ተፈሪዳ ዘይትመውት ሃገር ብምህላውና፡ ብሓፈሻኡ ብኩሎም ጸዕራማት መዋሃብቲ መራኽብታትና፡ ብመልክዕ ተሌቪዥን ድማ ብመገዲቲ ከም ወሃብን መዋሃብን ክጠቐሶ ዝደፍር ኣሰና ተራኺብና ክንላዘብ ምኽኣልና እናድነኻኹን ጉቡእ ምስጋናይ ክበጽሓለይ እናተመነኹን ክቕጽልዮም ‘ቲ ጉዕዞ ብሓደድኣ ንኺዶ።

እዛ ንዘንተ እለት ክትክበር እትነብር ተባሃሊት መሬትና ብፍጥረታ ሃብታም ኢያ። ኣብቲ ድንግል ከርሳ ድማ ዕቕር ሃብትን ለባም ህዝብን ኣፍረዮት። እቲ ለባም ህዝባ እንተላይ ኣማኒ ነበረ። ኣማኒ ሰብን ኣማኒ ፈጣርን ምዃኑዮ። ልቦናን እምነትን ስለት ክልተ ገጸት መንነት ኢዮን። እቲ ወናኒ መሬትን መንነትን ህዝቢ እምባኣር ኣብ እምነቱ ኣዚዩ ጽኑዕ ምዃኑ መግለጺ ኣየድሊዮን። ብተወሳኺ መንነት ዘለዎ ለባም ህዝቢ ከምዘስተውዕል፡ ዘስተውዓለ ድማ እናሓደረ ፍልጠት ከምዝድልብ መርትዖታቱ ኣየጠራጥርን። ምኽንያቱ ዘስተውዕል ዘበለ ቅድሚ ስጉሚ ክልተሳዕ ብምሕሳብ ጉድለቱ ስለዘውሕድ።

ብዛዕባ እምነት ካብ ጠቐስና እቲ ዝበረኸ መርኣያ እምነት ደቂብብ ኣምልኹ ፈጣሪ ኢዮ። እቶም ቀዳሞት ሕሩፍት እምባኣር ኣብ ጽምዖን ጸልማትን ባዓትታት ኮነ ኣድባራት ብሓደዮም ብመንፈሳዊ ሓይሊ ትእዛዛት ፈጣሪ፡ መልእኽታት መላእኽትን ሃዋሪያን እናሰምዑ ኣብ ነፍሶም ሰሪጾም ነበረ። ከምኡ ድማ ኣስተምህሮ ናይቶም ከምቲ ከምኡም ካልኣት ባሕተውቲ ይሻረኽዎ ነበሩ። ቀስ እናሉ እቲኩሉ ኣፋዊ ኣስተምህሮታት ክስንዱን ናብ ወሎዶ ከሰጋግሩን ብምሕሳብ ክጸሓፍ ከም ምዘለዎ ተገልጸሎም። ጽሕፈት ማለት ድማ እቲ ብፈደላዊ ቅርጽታት ዝቐውም ቃላት ወይ ዘረባ ምዃኑዮ። ወዲሰብ ቡቶም ቅርጽታት ኣቢለ ክዛረብ ካብክኣለ፡ እምነቱን ፍልጠቱን ብጽሕፈት ንወለዶ ከመሓላልፍ ከምዝኻእሉውን ንርዳእ።

ገለ ካብእግሪ ታሪኽ ዕስላዊ ናብራ ሕ/ሰብ ዝተረዳእኩዎ እቲ ብኢድን መልኣስን ዝመሓላለፍ ናይ ምልክት ዘረባ “ቋንቋ” ክስመ እንከሎ፡ እቲ ኣብ ባዓትታትን ኣኻውሕን ዝተወቐረ ምልክታት ድማ ስእልን ፈደላትን ምዃኑ እንከረኒ። ስእሊ ወይ ወቐሪ ማለት፡ ሰብ ምስልታት ናይቲ ንሂወቱ ዘፍርሆን ብመንፈሱ ከም መድሕኑ ዝሓሰበን ምቕራጹ የመልክት። እናለ ነቲ ዝቐረጸ ብዘረባ፡ ንዘረባ ድማ ብቃላት ምስገልጻ፡ ነቲ ቃላቱውን ብጽሕፈት ክውቅጠ ከኣለ። ካብዚ ኣበሃህላዚ ብምብጋስ ወዲሰብ ነቲ ምስፈጣሪኡ ዝራኸበሉ ሃይማኖታዊ ጽሕፈትን ስእልን ባዕሉ ከምዘምለኹ ምጥቃስውን ይካኣል። ከምእኒ ዝተወቐረ ዓሰርቲኡ ትእዛዛት፡ ቡሉይን ሓዲሽን ኪዳናት ዘጠቓለለ መጽሓፍ ቅዱስ ወይ ቅዱስ መጽሓፍን ድማ እቶም ቀዳሞት ሃይማኖታዊ ናይ ጽሕፈት ሰነዳት ምዃኖም እመስለኒ። ቀጺሉውን ብዜማ፡ ጸናጽልን ከበሮን ዝማዕረገ ዝርኣን ዝሰማዕን ዜማታት ሰባብ። ኩሎምዞም ዝጠቐስኩዎም ንዘልኣለም ዝማሓላለፉ ሃይማኖታዊ ሰነዳት ምዃኖምዮ።

ዶ/ር ተስፋ ትምህርቲ ኣብ ከም ቢዘነ-ካምቦሪ ዝሓመሰሉ ኣድባራትን መሰሉን ከምዝጀመረ ኣሕጺሩ ዘመሓላለፎ ዓሚቕ ትምህርቲ ገለ ድማ ነዚ ዝበልኩዎ እንተመሰለለይ ንምጥቃሱ ክብል ኢለ ጥራይዮ ፈታቲዮ። ብተወሳኺ ፍልጠት ካብ ኣእምሮን ምህሮን ከምዝምንጩ እንተወሰኸኩሉኸ እንታይ ከይብለኒ። ማለታይ ኣእምሮ ድምር ትሕዞ ውርሲ መፈጠራ

ዊ ውህብቶን ገዛእ ተሞክሮን ከኸውን እንከሎ፡ ምህር ድማ እቲ ብስሩዕ ዝሞሃብ እኩብ ዓለማዊ ተሞክሮ ኢዩ። ንስያ ሜኡ ዝምልከትውን እቲ መፈጠራዊ ብልሒ ፍልጠት “ልቦና” (Wisdom) ከባሃል እንከሎ፡ እቲ ዓለማዊ ፍልጠት ድማ ኣካዳሚ (Academy) ከምዝባሃል፡ እንተዘይኮነውን ባዕላቶም ከምዘጸብቑዎን ጠቕሰዮ እንተሓለፍኩስ እንታይ ባሃላይ።

ኩሉ ሰብ ክውለድ እንከሎ ሸክና ርእሱ ጥራሓ ከምትፍጠር ብምሕሳብ፡ ትርጉም ልቦና ከይንስሕት ምእንቲ ምስትውዓ ል ከድሊየና ኢዩ። ልቦና ማለት ሰብ ንውዳዕ ነገር ዘለዎ ብቑዓት ሚዛናዊ ኣመለካኸታን ፍትሓዊ ፍርድን ጥራይ’ዩ። ከ ምኡ ንምግባር ዓይነት ትሕዝቶ ሸክና ወሳኒ ምዃኑ ዘይምዝንጋዕ። ትሕዝቶና እንተተሳነዩ እቶም ቡዙሓት ሓደ ኢና። ኣ ዒንትና ኣብ ክልተ ባኹራ ምህላውን ኣይጸገምን። ዝጽግም ክልቲኣን ኣብ ሓደ ምስዘይጥምታ ጥራይ ኢዩ። ከይገፍሓና ን ምሕጻሩ ልቦናን ትምህርትን ክልተ ጨናፍር ዓውደ ፍልጠት እንተኾይነን ፍልልዮን ተፈጥሮኣውን ሰብ-ሰርሖን ክኾና ይ ኽእላ’የን። መዓልኣን ንዝምልከትውን ከምተመኩሮናስ ልቦና ሓይላ ኣብ ምሕደራ ህዝባዊ ጉዳያት ዘተኮረ ከኸውን እን ከሎ ኣካዳሚ ግና ዚያዳ ኣብ ካልእ ሞያዊ ጉዳያት ከምዝቐንዕ ዘስተምህሩ ኣለዉ። ንኣፍልጦ ዝምልከትውን ሰባት ነቲ ዝ ሃቡኻ ኣካዳሚያዊ ትምህርቲ ካብ ሰርቲፊኬት ክሳብ ፕሮፌሰርነት ዝሓኩር ዝተፈላለዩ ምስክር ወረቓቕት (ባጅላታት) ክ ዕድሉ ንርኢ። ነቲ ብልቦናኡ ዘዕግብ ህዝባዊ ኣገልግሎት ዘበርክት ድማ ክሳብ ናይ ኩባሪ ዶክተርነት ክልግሱሉ ይራኣዩ።

ይግባእዮ! ከመይሲ ልቦና ካብ እንስሳ ጥራይ ዘይኮነ እንኮላይ ካብቲ ዘመድ እንስሳ ዝኾነ ሰብ ትፈሊ ደረት ምዃናን ነቲ ዓለማውን መንፈሳውን ትምህርቲ ከምዝፈጠረትን ርኢናያ እንዲና። “ምህዞ ልቦና፡ ሳይንስ፣ ሃይማኖትን ፍልስፍናን’የን” እንተበልኩውን ኣየዘምባዕኩዎን። ምናልባሽ “ከመይቢላ’ያ ልቦና ንምህር ፈጠራ?” እንተተባሂሉ ድማ መልሱ ንርኡ።

እቲ ሸክና ርእሲ ልክዕ ከምቲቶም ባሕታዊያን ዝቐመጥሉ ጸልማት ባዓቲ ወይ ቤት ንውሰዶ። እቲ ባዓቲ ነቲ ብባህሩን መፈጠሩን ክሪኦ ዝበቐዕ ትሕዝቶኡ ሙሉእ ኢዩ። እቶም ዋናታቱ ድማ ነቲ ጸልማት ከም ኩባይ ኣእዳዎም ስለዝፈልጥዎ ውርሻኣምን ትሕዝቶኣምን ብሃሰሰ-ለባም ጥራይ ከነባብሩ ኣይተጸገሙን። ድሕሪ ግዜ ግና ወዮም ለባማት ሊቃውንቲ፡ ት ሕዞኦም እናገፍሐ፡ ዋናዎም እናሰፍሐ ብዝኾነ ነቲ ድር ዝመለኹዎ መኻዝናም ከምቀደምም ከከዋውንዎ ኣይሰለጠምን። ማለት ብሃሰሰ-ለባም ጥራይ እኸልን ሓርኢ-እኸልን፣ እኸልን ጉርደ-ክርዳዱን ክጎሉን ክፈላሊዩን ከምዘይካኣሉ ተዓዘቡ ። ስለኡ ኣብቲ ድቕድቕ ጸልማት ባዓቶም ጥዋፈ-ቀንዴል ኣብሪሆም እንተኣተዉዎ ምክዋኑ ከምዝቐለሎም ኣስተውዓሉ።

ኣብ ከምእኒ ደብረ-ቢዘን፣ ደብረ ሉተራንን ዝኣመሰላ ኣድባራት ዝነበሩ ምእመናን ትምህርቲ ከምዘተኣታተዉን ህዝቦም ዘምሃሩን ድማ ናይሎሚ ተረኽቲ ምሁራትና ከድምቕልና ሰሚዕናዮም። ግናስ ትምህርቲ ኣብ ዓለማዊ መንባብሮውን ወ ሳኒ ተራ ከምዘለዎ ለባማትናውን ኢሎም ኢዮም። ስለኡ ነበረ ከኣ ቀንዴል ወይ ሸምዓ ከምኣርማ ትምህርቲ ዝተመሰለ ት። ስለኡውን ነበረ “ትምህርቲ ትምህርቲ፣ ናይ ወዲ ሰብ ሃብቲ . . . ማይ ፍልጠት ክንሰቲ . . እናተባህለ ዝተዘመረላ። ኣድላይነት ቀንዴል (ትምህርቲ) ንምዕዛዝ ከባሃል’የውን ካብ መዓሙቕ ልቦም “ዘይተማህረ ነድሕን፡ ዘይተወቐረ ነድ ሕን” ክብሉ ዝሰማዕናዮም።

“ዝተማህረ ይቕተለኒ” ዝብሉ ሰባት ኣንተሰሚዕኩም ዓይነት ቀታሊኦም ምሕራዮም ከየገረመኩም ኣይተርፍን። እንተኾነ እታ ጥቕሲ ንክንቱ ኣይተጠቐስትን። ብኣውራኡ እቲ ምሁር ንክንቱ ከምዘይቐትል ብምእማን ኢዩ ተባሂሉ። እንተቐተለ ድማ ከምዚ ናይ ኢሳይያስ ንጽንተት (genocide) ዝባለመ ዘይኮነ ብምኽኑይን ፍትሓውን መገዲ ይፍጸም። ብተወሳኺ ቅትለት ንርእሱ ወግዲ ኣለዎ። ሕጂውን ከምዚ ናይ ኢሳይያስ ተሓቢኡን ወያ ዕሰብቲ ሕልናኡ ብገበናታ እናንፈጥፈጠት ን እንተቐተለካስ ሃየንታኡ ስለዝኾነኡ ኢዩ ሙሁርን ለባምን ክቐትል ዝምረጽ።

ንእግረ መገደይ ነቶም ስለምንታይ ንኢሳይያስ ዕሰብ ከምዝብሎ ከይበጸሕኩም ተኹደብድቡ ክላወበኩምሲ፡ ሕጂውን ትርጉም ማዕሰብቲ ብዕምቐት ሕሰቡሉ በጃኹም። ብቀሊሉ ኣሳ ጥሪትኩም ዕሰብ ከምዝባሃል ትፈልጡዎ ኢኹም። ንሱ ነተን ጥሪት ካብ ወንተን ንላዕሊ ስለዝፈልጠን ካብ ኩለን ኣየነይተን ብቀዳምነት ሓሪዩ ንማሕረድቲ ዝቐርብ ንሱቲ ዕሰ ብ ኢዩ። ሓፈሻዊ ኣዘማማት ምስ ዝመጽእ ድማ ንሱዩ ምስወረርቲ ተሻሪኹ ነተን ዝጓሲየን ጥሪት ዝራሲየንን ሰስቡሓተን እናመረጸ ዘሕርደንን። በሉእስከ በዓንቲ ተሓረድቲ፣ ተሰረቐቲ፣ ተሸየጥቲ ጠምቲዎ። ግናኹ ኩሉ ኣሳ ሓደ ኣይከውንን።

ግደፉኒ ብዛዕባ ኢሳይያስ ይኣኸለኒ ባቃ!!

እሞ ናብ ዕላል “ዝተማህረ ይቕተለኒ ክምለስ። እንተኾነ ኩሉ ዝተማህረ ዘበለ ከምቶም ለባማት ፈጠርቱ ይልብም ማለት ኣይኮነን። ንበል እቲ ብክፍር ጨርቀምቀም ቆንዲፉ ዝተማህረ ሕሰም ሰጊሩ ከብቐዕ ሰኣን ልቦና ነብሱ ብመልክዕ ስልጡ ናት ዝመስልዎ መሃርቱ ብምቕራጽ መንነቱ ዝርስዕ ምሁር መሊ ኡዩ። ስለኡ ነቲ ተማሂሩ ክንሱ ሞያኡ ኪኖ ውልቃዊ ረ ብሓታት ንኣገልግሎት ህዝቡ ዘይጥቀሙሉ ድማ ቡዙሕ መጻውዒ ኣለዎ። ንከምኡ ዝኣመሰለ ሸዮጥ ካብ ዝባሃል ንምጥቃ ሱ፡ “ዝሓለፈሉስ ሂወት ሰብ ኣሕለፈ” ተባሂሉ ክገጠ ይስማዕ። ነቶም ክፉት ናይ ስራሕ ቦታ ብምርካቦም ጥራይ ተቐጺ ሮም ትምህርቶም ምስ ኩነታት ሃገሮምን ህዝቦምን ከየሳነዩን ንዝተረፈ ከየሳለዩን ብከምታ ዝተማህሩዎ ወይ ዝበልዑላ ጥራይ ክጥቀሙላ ዝህንደዱ ንምእራም ድማ፡ “ካብ ምህርስ ኣእምሮ” ዝብል ናይ መኣረሚ ጉስጢ ይስንደወሎም ኢዩ።

ንምሕጻሩ ሃገራውነት ኣብ ከስዕ መንነት ተዘሪኦ ክትበቁል እንከላ፡ ትምህርቲ ድማ ኣብ ባዓቲ ልቦና እንተተኾሊዓ ጥራይ

ያ ነቲ ኣዘራርኣ፣ ኣተሓፋፍሳ ኮነ ኣጠቓቕማ ምህርቲ ተዋሕልል። ብዝተረፈ ትምህርቲ ብዘይልቦና ጸሓይ ብድምቕታ ጥዋ ፈሽምዓ ከምምውላዕ ንከንቱ ምህላኽ ጥራይ'ዩ ውጽኢቱ። ግናኽ ተሓማይ ምሁር ከምዘይበልና'ሞ ልባዊ እምነተይ'ዩ።

እዞም ከምዛዕባ ዝጠቐስኩዎም ምሁራትና'ምባኣር ቅድሚ ትምህርቶም ብተፈጥሮኦም ለባማት ኢዮም። ቀጺሎም ልቦንኦም ም መታን ከደምቀሉ ቀንዴል ኣብሪሆሙሉ። ኣስዲቦም ትምህርቶም ኣብ መዓላ ህዝቦም ከወፍዩ ቅሩብነቶም ገሊጾም ኣ ለዉ። እቲ ብክንዲገለኡ፣ ዝመጸም መከራ እናፈለጡ ምስጢር ናይ ኣገዛዝኣ ባዓቲ ብዝግባእ ክንዕዘቦ ምእንቲ፣ ኣብታ ዝ ርካባ ዩኒቨርሲቲና ካብ ቀዳሞት ገዛእትና ብዝኸፍኦ መልክዑ ንዝወረዳ 'ናጽነታዊ' ዕንወት ዕርቃኑ ኣቃሊዖም ኣለዉ። ብ ዛዕባ “እንታይ ዝኣመሰለ ኣቀላላዕ?” ንዝምልከት ከምኣድላይነቱ ኣብ ዝቕጽል ክቕርቦ ኢዮ።

ሓይል ኣብነት ልቦና፣ ትምህርትን ሃገራውነትን!

ወዲ ጥሮታ፡